

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ  
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ІМ. М.І. ПИРОГОВА**

**Кафедра філософії та суспільних наук**



**ФІЛОСОФІЯ  
В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ТА  
СОЦІАЛЬНО - ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСАХ  
УКРАЇНИ**

**МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ ТА ВИСТУПІВ**

**ВСЕУКРАЇНСЬКОГО**

**КРУГЛОГО СТОЛУ**

**21 листопада 2019 року**

**ВІННИЦЯ 2019**

УДК 159.9.01(477)

ISBN 976-785-8304-51

**ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР – академік Національної академії медичних наук України,  
ректор Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,  
доктор медичних наук, професор, професор кафедри нормальної фізіології  
Мороз Василь Максимович**

**ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА – проректор з наукової роботи  
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,  
доктор медичних наук професор, професор кафедри нормальної фізіології  
Власенко Олег Володимирович,**

**професор кафедри філософії та суспільних наук  
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,  
доктор філософських наук, професор Вергелес Костянтин Миколайович**

**Редакційна колегія:**

**Черкасов Святослав Васильович** доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та суспільних наук Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова

**Харьковченко Євген Анатолійович** доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри релігієзнавства філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

**Васильєва Ірина Василівна** доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, біоетики та історії медицини національного медичного університету ім. О.О. Богомольця

**Ратніков Володимир Сазонович** доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Вінницького національного технічного університету

**Попов Володимир Юрійович** доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Донецького національного університету ім. В.Стуса

**Куліш Павло Лаврентійович** кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та суспільних наук Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР)

**Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах України** Матеріали доповідей та виступів всеукраїнського круглого столу 21 листопада 2019 року Вінниця 2019. ТОВ «Друк плюс» . – 264 с.

Збірник містить матеріали доповідей та виступів учасників всеукраїнського круглого столу «**Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах України**», який відбувся в Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова 21 листопада 2019 року з нагоди святкування Міжнародного дня філософії. У поданих матеріалах висвітлюється широке коло актуальних проблем розвитку філософських дисциплін від минулих часів до сучасних. Збірник адресовано науковцям, вищої та середньої освіти, аспірантам, магістрантам, пошукувачам, студентам та усім хто цікавиться філософією й гуманітарними дисциплінами.

Матеріали подані в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен, посилань, грамотність, літературний стиль та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Рукописи не повертаються. Організатори круглого столу та члени редколегії не завжди поділяють думки учасників (авторів).

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (протокол № 5 від 26. грудня 2019р.)

УДК 159.9.01(477)

ISBN 976-785-8304-51

**Марчук І.А.,** к.пед.н.,

доцент кафедри філософії та суспільних наук

**Гулевич А.М.,**

ст.викладач кафедри українознавства

**Грицун Я.П.,**

асистент кафедри отоларингології

**Багнюк Н.А.**

лаборант кафедри внутрішньої медицини № 1

*Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова*

*м. Вінниця, Україна*

**Притолюк Н.А.**

*Вінницький коледж будівництва і архітектури*

*Київського національного університету будівництва і архітектури*

*м. Вінниця, Україна*

## **МЕНЕДЖМЕНТ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ФІЛОСОФСЬКА РЕФЛЕКСІЯ**

Сучасний менеджмент претендує на те, щоб формувати філософію функціонування та розвитку постіндустріального суспільства. Аналіз «філософії менеджменту вищої освіти» як складової наукової дисципліни має принципове значення для розуміння напрямів застосування менеджменту у вищій освіті як соціального та культурологічного явища.

Поняття *менеджмент* має різні трактування: процес постановки і досягнення цілей за допомогою мобілізації праці людей, їх інтелекту, мотивів поведінки, а також за допомогою фінансових і технічних ресурсів; управління бізнесом через філігранну роботу з людьми; спеціальний вид управлінської діяльності, заснований на роботі з людьми; уміння добиватися поставлених цілей, використовуючи працю, інтелект, мотиви поведінки інших людей; управлінська функція, вид діяльності з керівництва людьми в найрізноманітніших організаціях; галузь людського знання, що допомагає здійснити цю функцію [2].

За визначенням основоположника мистецтва управління Майкла Мескона, менеджмент – це процес планування, організації, мотивації і контролю, необхідний для формулювання і досягнення організаційних цілей. Найбільший теоретик у галузі менеджменту і організацій Пітер Друкер пропонує інше визначення менеджменту – це особливий вид діяльності, що перетворює неорганізований натовп в ефективну, цілеспрямовану і продуктивну групу. На цій посаді менеджмент є як рушійною силою соціальних змін, так і об'єктом серйозних соціальних інновацій. У підсумку саме менеджмент більше, ніж щось інше, є причиною найбільш неймовірного феномена цього століття: вибуху освіти. Чим більше у суспільстві високоосвічених людей, тим більше вони залежать від організації [3, с. 27].

Менеджмент як вид загальної людської діяльності існує відтоді, відколи виникла необхідність у спільній діяльності людей. За висловом нобелівського лауреата Г.Саймона, коли дві людини спільними зусиллями пересувають камінь, який поодиноці з місця не зрушити, виникає зародження менеджменту як загальнолюдської практики. Проста дія набуває двох основних властивостей: мети (пересунути камінь) і спільності (декілька чоловік об'єднують свої зусилля для виконання завдання, яке нездійсненне без такого об'єднання). Відтак менеджмент у найширшому сенсі може бути визначено як діяльність групи людей, що поєднують свої зусилля для досягнення спільної мети.

*Менеджмент вищої освіти* – є однією зі складових успішної діяльності та ефективної організації закладу вищої освіти для досягнення конкретної мети – ефективної підготовки конкурентоспроможного фахівця певної галузі знань. Отже, мета менеджменту вищої освіти полягає у тому, щоб освітні послуги були якісними, доступними, сучасними та забезпечували динамічну конкурентоспроможність випускників на ринку праці.

Філософія менеджменту вищої освіти полягає у сукупності принципів, цінностей і переконань, заснованих на тому, що ефективність діяльності закладу вищої освіти залежить від ступеня задоволення попиту на певні спеціальності.

Аналіз літературних джерел показує, що традиційні підходи вимагають постійного перегляду сутності утворення і керування освітніми установами. Спроби пристосування традиційних принципів до нових потреб суспільства не можуть забезпечити дієвості старих принципів і методів.

Відсутність простих відповідей не означає, що пояснити успіх неможливо і що певних методів добитися його не існує. Є безліч методик, процедур і концепцій, які довели свою ефективність. Відсутність простих відповідей означає лише, що не існує методів, які будуть ефективні в усі часи і для всіх та кожного, і що те, що дозволяло домогтися успіху в минулому, в майбутньому цілком може не спрацювати [3, с. 17].

Менеджмент вищої освіти може бути представлений у формі циклу, який може періодично повторюватися. Ефективність діяльності закладу вищої освіти починається з інформаційно-аналітичного дослідження, на основі якого здійснюється поточне і стратегічне планування, розробляється концепція для отримання ліцензії на нову спеціальність, формуються необхідні документи відповідно до законодавчої бази України, організується рекламна кампанія серед випускників загальноосвітніх закладів, прораховується фінансові витрати, матеріально-технічне та інформаційне забезпечення спеціальності, вивчається думка стейкхолдерів, здійснюються інші дії, що допомагають так би мовити «розкрити» спеціальність, нарешті, на підсумковому етапі оцінюється ефективність усіх управлінських заходів – акредитація освітніх програм та акредитація спеціальності.

*Менеджмент освіти* – це цілераціональна діяльність менеджера у сфері організації та координації навчально-виховної роботи у межах навчальних закладів освіти, системах державного і місцевого самоврядування, регіональних, галузевих органів управління освітою, громадських спостережних рад та організацій з метою розвиваючої підготовки дитини у системі дошкільної освіти, якісної загальноосвітньої підготовки учнів у системі середньої ланки освіти, спеціалізованої підготовки майбутніх молодших

спеціалістів, бакалаврів, спеціалістів, магістрів та фахівців вищої кваліфікації у системі вищої професійної освіти [4].

Історія соціально-філософської думки знає чимало проектів створення процвітаючих суспільств на основі визначення тієї чи іншої інтегративної цінності – розуму, знання, справедливості тощо. Як правило, таким проектам завжди бракувало механізмів забезпечення інтеграції соціальних зусиль для досягнення декларованої цінності. У цьому відношенні філософія менеджменту освіти має очевидні переваги, оскільки базова інтегруюча цінність – потреба людини спирається на дію стохастичних механізмів розвитку ринкового суспільства і механізми саморозвитку самої людини. Соціально-організаційною новацією є синтез вказаних механізмів за рахунок перенесення смисложиттєвих основ цілепокладання індивідів у структуру діяльності організацій.

Сучасний менеджмент вищої освіти вимагає всебічної соціально-філософської рефлексії, тому що інші сучасні наукові підходи до аналізу цього явища через їхню однобічність та фрагментарність є недостатніми для розуміння його сутності та змісту, а відтак і для ефективної управлінської практики. Передусім йдеться про зміну парадигми менеджменту освіти в умовах переходу людства до інформаційного суспільства, відмінною ознакою якого стала людиновимірність та студентоцентризм. Філософія освіти має розкрити суть терміну «менеджмент вищої освіти» та його зв'язки з родовим поняттям «управління», а також такими видовими поняттями, як «управління технічними системами», «управління біологічними системами», «адміністративний менеджмент», «соціальне управління», «управління соціальними процесами» та ін., які сьогодні є недостатньо дослідженими.

Існують загальновизнані школи менеджменту: американська, японська та європейська. Японський підхід до менеджменту освіти за своєю сутністю концептуально відрізняється від американського, що пояснюється різним світоглядом, тобто поглядом на роль і місце людини у світі і Космосі, типом мислення, філософією організації життя людини, природою соціокультурного середовища. Японська система освіти визнає людину невід'ємною часткою

Космосу, яка не повинна порушувати рівновагу, а американська і європейська вважають людину центром організації Всесвіту, тому вона має діяти прагматично на користь власного інтересу.

За цими школами накопичено багато корисного, що можна розумно використовувати після творчого опрацювання у нашій державі, зокрема:

- *американська школа* – ініціативність, високий професіоналізм, рішучість, організованість та діловитість;
- *японська школа* – непідробна турбота про кожного робітника, згуртованість, наполегливість, бажання досягнути досконалості, внутрішньої гармонії, соціально безпечного характеру виробництва;
- *французька школа* – гуманність організаційної культури, висока культура спілкування;
- *німецька школа* – раціоналізм, пунктуальність, розумна концепція комфортного добробуту для всіх.

Не зважаючи на відмінності ці школи об'єднує загальний підхід до принципів наукового менеджменту:

- увага до людини, формування умов для розкриття її потенціалу;
- виявлення інтересів людини, потреб і сподівань;
- пошук і розпізнавання елементів національної історії, культури, традицій для формування сучасної системи управління;
- створення відповідних умов для того, щоб у людини була можливість завдяки старанній праці задовольнити свої потреби;
- об'єднання працівників навколо загальної мети;
- забезпечення безперервного професійного навчання.

Опрацьовуючи український стиль менеджменту освіти, слід зважати ще й на такі ментальні критерії: стиль життя українців – відданість справі, захоплення індивідуальною спрямованістю, домашні клопоти – на другому плані; характерна риса українців – обачність; форма ділових стосунків – контакти, переважно формальні; процес прийняття рішень: згори вниз – швидко, а знизу вгору – повільно, за ієрархічною структурою.

Філософія менеджменту вищої освіти впроваджує розуміння системи соціальних взаємовідносин як безперервної взаємодії взаємозалежних та взаємозацікавлених індивідів не лише щодо обміну цінностями, а й щодо обміну видами діяльності і взагалі організації всієї системи соціально активної життєдіяльності. Тут вносяться дві новації – це активність самого суб'єкта споживання при задоволенні власних потреб та формування системи взаємодії нескінченно мережного характеру в дусі методології «динаміки поля». Впроваджується механізм досягнення цілісності соціально-економічного цілепокладання на рівні організацій, а відтак – і суспільства, що з них складається. Це – одна з найважливіших проблем соціально-філософського характеру, оскільки створення механізмів узгодження соціальних інтересів і забезпечення єдиного ціннісного фундаменту функціонування і розвитку суспільства завжди вважалися пріоритетною метою соціальних наук.

### Література

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004.
2. Головатий М. Ф. Освіта України: зупинитися і оглянутися // Болонський процес: перспективи і розвиток у контексті інтеграції України в європейський простір вищої освіти: Монографія / За ред. В. М. Бебика. — К.: МАУП, 2004.
3. Майкл Х. Мескон, Майкл Альберт, Франклин Хедоури. Основы менеджмента. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2006. – 594 с.
4. Філософська рефлексія явища менеджменту освіти: [електронний ресурс] - <http://samzan.ru/209300>